

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Thesaurus Eloqventiae Sacrae Et Profanae, Saluti &
incolumitati Rerumpublicarum utilissimae**

Alberti, Alberto

Coloniae Agrippinae, 1669

Aliorum Partitionis membrum. Ornamentorum intemperantia mores
profligat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69225](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69225)

acuminum, atque ornamentorum isti factores in argumentis, quæ persuasionis fuit potissimum instrumentum, tractandis adeo insignitè, ut ostendi, prævaricentur, erunt necessario eorum Orationes ad finem proprium Oratoris adipiscendum ineptæ, ac proinde & corrupto eloquentiæ genere infectæ, quo de vitio primo loco me didurum recepi, manifesto deprehendentur.

Alicum Partitionis membrum.

Ornamentorum intemperantia mores profligat.

91. **Q**Uæ sit istorum facultas Oratorum, quæ ars in muniendâ firmis argumentis Oratione, quam multa in his peccent, hæcenus pro spatii ad dicendum brevitate satis copiosè, pro causæ verò necessitate jejunè admodum disceptavi, Auditores. Jam ad mores, alterum scilicet eblandiendæ persuasionis instrumentum, quo etiam Adversarios meos destitui jam pridem significavi, moxque perspicuè, etsi paucis, demonstrabo, sermonem lubens trajicio.

92. Per vestrum decus, ac fidem, hominum elegantissimi, atque ornatissimi (vos quippe jam appello, fucata & patroni eloquentiæ) quoniam ab Oratore mores (mitto enim interea de Auditorum moribus, de quibus paulò post, querere) in ipsam Orationem sunt derivandi? Recensete nomina, tribuite in digitos partitionem, notiones interiores cunctas evolvite.

Quid torpetis? quid fugientem refricatis memoriam? Seilicet quæ nunquam didicistis, vel certè malè eidem commendastis, exciderunt. At ego non ero difficilis, nec morosus. Patiar vos Aristotelis * Rhetoricorum librum alterum consulere. Ille vobis vel revocebit in mentem, vel primò patefaciet, Oratori, quò fide dignus videatur, prudentiam, virtutem, ac benevolentiam erga Auditores in Oratione esse exprimendas. Quod munus si ei detrahatur, seque ille fide dignum non doceat, quis ejus se fidei committat, quis, quò minus ei se credat, non sustinebit assensum? quis non ab eo fraudes, dolos, ac decipula metuet, & cavebit? Singula percurramus. Statue tibi Oratorem aliquem prudentiæ immunem sese ostendere. quisquamne sit tam vecors, ut ejus consiliis fidendum censeat? Sin prudens sit, at naviter simul improbus: malitiosè veritatem ab eo suppressi, fucumque astutè fieri nemo non suspicabitur. Sit verò prudens, probusque; tamen quia judicium pro affectu vires plerumque alternat, ac variatur; si non amicus, atque benevolus unà sit, qui in animum mihi inducam, commodis illum meis atque utilitatibus quàm optimè consulere?

93. In quo igitur primùm Oratoris eminet prudentia? Hæc luculenter se prodit, quum naturam causæ, intimosque recessus ab eo indagari Auditores intelligunt; quum quæ utilia, atque honesta sunt, cognosci, ac prænsari, opposita autem declinari; quum sedato ani-

mo

* Lib. 2, cap. 3.

mo, nullisque commoto perturbationibus iudicari; quum in omnibus loci, temporis, personarumque rationem haberi; quum difficultates, quæ possunt accidere, atque Adversariorum consilia rerum usu atque experientia provideri, non obscure comprehendunt. Jam istorum prudentissimorum Artificum Orationes sumamus, si placet, in manus. Impudentissimus ego, atque impudentissimus predicari volo; si in his vel tenuis ulla prudentiæ umbra, aut vestigium apparet. Si inanes gloriolæ btillas, levissimosque populares aure flocos studiosissimè captant; qui utilia, qui honesta suadere possunt, ne dum persuadere? Si quò eos importunus æstus ingenii abripit, tunc merè excurrunt, an quicquam illi certum ad finem ex destinato referant? Si toti sunt in sententiolis acuminibusque consarcinandis, scilicet, quid loco, quid tempori, quid personis congruat, expendunt. Ex æquo illi ornamentorum venatores tam in urbe, quàm in tenuiore oppido, vel pago; tã ad viros agrestes, bardosque; quàm ad doctissimos, & sapientissimos; tam in luctuoso, ac funebri argumento, quàm in ludicro, & festivo, densissimum acuminum atque argutiarum nimbum intemperanter effundunt. An verò hi Adversariorum consilia, ac tela præcavebunt, qui in Oratione nullum habent ipsi consilium, nec telum? qui id unum cavent, ne argutiarum salibus illa ubique non obruatur? qui ad insaniam usque fatagunt, ut ubique omnium venarum, atque illecebrarum cinnu ineptè concinnent,

cinrent, infulsè condiant, intempestivè propinent?

A 94. Sed forte navi isti, ac strenui Declamatores Orationis imprudentiam vitæ exploratissimâ probitatè deprecabuntur, aut compensabunt. Quis credat? Hocne ipsi audent spondere? hoc jactare, aut innuere? & improbitatis certissimum præjudicium, quum probitatem ne mentiri quidem oratione nôris, probitatis tamen speciem fidenter, animoseq; profiteri? Quibus enim virtutibus, iis præfertim, quæ in aliorum exercentur commodum, calamistrati Oratores, sacri potissimum, se excultos possunt ostendere, qui propriæ umbram gloriolæ sibi magis cordi esse, quàm ullam honestatem demonstrant? Quando namque pietatem in Deum, ac res divinas testabuntur, qui de tam altis mysteriis tam leviter, tam humiliter, ac pueriliter disserunt? qui nullâ reverentiâ, nullâq; religione jocos, & facetias ineptissimas interserunt? qui Dei cultum, qui religionis Christianæ incolumitatem, qui templorum decus, qui Religiosorum virorum observantiam nulli propemodum curæ sibi esse reapse docent? Pium illum judicabimus, qui, quum religionis perduelles, & prævaricatores refellit, hilariter potiùs cum eis videtur ludere, quàm serio decertare? quum Cælites affatur, ridenti propior similiorque, quàm veneranti apparet? Tunc probum illum censeas, qui justitiæ tam impensè favet, ut quum adversum iniquos homines leges patrias, ac divinas proponat, magis suspensus est, ne de

toto

toto suorum acuminum, aut ornamentorum
 acervo vel unum, licet supervacaneum, de-
 trahatur, quam ut clienti ereptas fortunas,
 aut mendicis stipem aliquam, minore quidem
 pompa orationis, sed maiore rationum pon-
 dere reddendas, porrigendasue persuadeat?
 Qui intempestivis lascivit descriptionibus,
 qui molliter inania quoque muscaria depin- **B**
 git magno, opinor, impudicos homines ru-
 bore suffundet. magnam scilicet facinorosis
 conflabit invidiam. Illumne in modestia al-
 bum ullus referat, qui tam multa arroganter, **C**
 qui pleraque ambitiose promittit in medium? qui
 de sese ut quam honorifice, ita tam immerito;
 de aliis autem parca, contemptivaque loquitur?
 qui sua extollit, ut aliena deprimat? Magna-
 nimus iudicabitur, qui nihil aliud magni,
 nihil aliud ardui pro patria, vel Auditoribus **D**
 se moliturum denuntiat, nisi quod tenuiculis
 quibusdam, ac frigidis, leviculisque; feniculis
 ad nauseam stomachumque sciendum totam
 infarcire. Orationem non desinet? Egone pro-
 bum illum suspicer Oratorem, qui sui infla-
 tus opinione, non meam salutem, sed sui fa-
 mam venatur? qui non de meo periculo aver-
 tendo anxius, sed de lenociniis sermonis co-
 ciliandis sollicitus; non in utili suadendo con-
 silio vehemens, sed in nominis querenda ce-
 lebritate industrius defatigatur? Illum pro-
 bum ego putabo, qui arrogantiae servit? qui
 evanidi plausus mancipium est? qui hominum
 rumores minus favorabiles Orco pejus formi-
 dat? qui de Auditorum sanandis vulneribus

nihil laborat? qui omnia eò referat, ut gloria infinita cupiditati impotenter obtemperet? Ego probum illum somniare possim, quem sui blandum assentatorem, virtutis fucatum venditorem, vitiorum non aecusatorem, sed pravaricatorem animadverto?

95. Denique si festivi isti Oratores prudentiae, probitatisque tesserâ muniti non sunt; num saltem benevolentiae nomine Auditoribus se commendabunt? Desistant, quæso, Antistites sapientissimi, ab his gratiam ullam **A** sperare. Illis blandiri possunt, palpari possunt, benevolentiam sibi eos devincere non possunt. Quid enim? Qui Auditorum salutem atque incolumitatem, ut paulò ante perstrinxi, non dico suis commodis, non, suis incommodis posthabere non dubitant; sed rumu-
B sculis ingenii intemperantis spargendis mancipio tradunt; qui in ipsorum ærumnis æquè, ac in secundâ fortunâ hilaritatum illecebras confectantur; qui illos non laudant, sed adu-
C lantur; non ingenuè candideq; alloquuntur, sed suspiciosi, sinuosisque verbis circumveniunt, qui eorum gratiam ne uno quidè, quamvis obtusiore acumine abstinerent; quâ ratione benevolas sibi eorundem possunt adungere voluntates? Supputent igitur Logodædali isti Oratores apud se diligenter rationes, tandemque se inspiciant, atque homines esse in fabricandâ Oratione nullâ prudentiam, nullâ probitatem, nullâ benevolentiam, nullisque moribus instructos agnoscant. Fateantur sincerè, nunquam, qui essent Ora-
 toris

toris mores, aut qui moratam texerent Orationem, usu, imò ne cogitatione quidem se attigisse; ac propterea, quum & hoc altero persuadendi instrumento aperte deficiantur, tanto corruptiore eloquentiæ genere se esse deformatos intelligant.

*Tertium Partitionis membrum.
Immodica Ornamentorum frequentia
affectus perdit.*

96. **R**eliquum est, Auditores, ut videamus, an qui in argumentis, & moribus persuasioni extorquendæ adornandis (quæ duo erant, ut jam expendimus, prima ejusdem persuasionis inferendæ nervosa instrumenta) tam præposterè delinquant, in affectionibus saltem vehementioribus, quas in tertium hunc, postremumq; locum rejeci, commovendis dominantur; vel si non dominantur, gloriosius saltem excellent. Sed quo pacto, aut quibus præstigiis id consequentur? Qui oleum, atque operam in duplici illo munere luserunt? an aliquid in hoc tertio melius auspicabuntur? Qui hactenus in argumentis, & moribus distorto adeo gradu claudicaverunt, jam in gravioribus hisce motibus rectius, credo, tibiis, ac pedibus discent insistere. Fallor. Quid affectiones, quid motus, quot, & quales sint, in quâ Orationis parte, quando, ubi, & quem ad finem sint excitandi, nunquam elumbes isti Declamatores, ne per somnium quidem, si A
G 6 quam